

BACHELOROPPGAVE

Hvordan kan vernepleieren være en ressurs for mistenkte utviklingshemmede, ved å inneha rollen som «passende voksen»?

How can the learning disability nurse be a resource for suspects with a learning disability, by taking the role of «appropriate adult»?

Juliane Kjeseth Rath

Kandidatnummer: 405

Bachelor i vernepleie
Fakultet for helse- og sosialvitenskap
Institutt for velferd og deltaking

Antall ord: 10972 (alternativ B)

Levert 14.05.2020

Forord

Våre små søsken

*Vi har en liten søster
Vi har en liten bror
Som er litt anderledes
Enn andre barn på jord*

*De kom til denne verden
-det vanskelige sted-
Med mindre håndbagasje
Enn vi er utstyrt med*

*Vi voksne er så kloke
I mening og i ord
Vår lille bror og søster
Blir aldri riktig stor*

*Vi har vår eng og åker
Vi har vårt kjøpmannskap
Og vi beregner livet
I vinning og i tap*

*Det er så lett å skubbe
De små og svake vekk
Og la dem stå tilbake
Med hjelpeløse trekk*

*Det er så lett å glemme
Når siste båt skal gå
Må alle passasjerer
La all bagasje stå*

Inger Hagerup

Abstract

People with learning disabilities who are suspected of having committed an act, are discriminated by being a low priority in the justice system. The purpose of this bachelor's thesis is to shed light on how people with learning disabilities who are suspected of having committed an act, are preserved in questioning, and in the legal system in general. Based on this, I will answer this question: *How can the learning disability nurse be a resource for suspects with a learning disability, by taking the role of «appropriate adult»?*

To answer the thesis question, I did a literature study. Findings from theory and research articles showed that suspects with learning disability do not have equal rights of getting organized interrogation, in comparison with the rights of victims and witnesses. Many years have passed with a number of proposals for measures, without adequate measures being implemented, which is worrying. The research articles promoted shortcomings in the role of appropriate adult. I have discussed how the learning disability nurses competence can fulfil this role, if this scheme would be implemented in Norway in the future.

Keywords: appropriate adult, learning disability, suspects, questioning

Innholdsliste

1.0 Innledning	6
1.1 Problemstilling	6
1.1.1 Avgrensning av problemstilling	7
1.1.2 Begrepsavklaringer	7
Passende voksen	7
Utviklingshemming.....	7
Mistenkte	8
1.2 Min for forståelse.....	8
1.3 Bakgrunn for valg av tema	8
1.3.1 Temaets relevans for vernepleie.....	9
1.3.2 Hensikt.....	9
1.4 Oppgavens oppbygging.....	10
2.0 Metode	11
2.1 Hva er metode?	11
2.2 Valg av metode	11
2.2.1 Kvalitativ og kvantitativ metode	11
2.2.2 Litteraturstudie som metode	11
2.2.3 Metodens gyldighet og pålitelighet	12
2.3 Kunnskapsstatus – nasjonalt og internasjonalt	13
2.4 Litteratursøket	14
2.4.1 Inkludering og ekskluderingskriterier	14
3.0 Teoriforankring.....	15
3.1 Utviklingshemming og kriminalitet.....	15
3.2 Avhør av utviklingshemmede	16
3.3 Bruk av «passende voksen» og vernepleieren som ressurs i rollen	19
4.0 Resultat.....	21
4.1 The role of the appropriate adult in supporting vulnerable adults in custody: Comparing the perspectives of service users and service providers (Jessiman & Cameron, 2017).	21
4.2 Police contact with people with an intellectual disability: The independent third person perspective (Spivak & Thomas, 2013).	23
4.3 People with learning disabilities' experiences of being interviewed by the police (Legget, Goodman & Dinani, 2007).	25
4.4 Striking the right balance: Police experience, perceptions and use of independent support persons during interviews involving people with intellectual disability (Henshaw, Spivak & Thomas, 2016).	26
5.0 Drøfting.....	28

5.1 Kunnskap om utviklingshemming	28
5.2 Kommunikasjon, myndiggjøring og forståelse for rettigheter i avhør	31
5.3 Emosjonell støtte	33
5.4 Taushetsbelagt informasjon.....	34
6.0 Avslutning	36
7.0 Litteraturliste.....	37
Vedlegg 1 – søkelogg	44

1.0 Innledning

Mennesker med utviklingshemming, som er mistenkt for å ha begått lovbrudd, får i liten grad den støtten som er nødvendig i straffeprosessen. Olsen, Kermit, Dahl, Søndena & Envik påpeker hvordan fagfeltet ser ut til å være av manglende interesse i det norske rettssystemet (2018, s. 70). Øverland og Revis skriver at rettsvesenet og kriminalomsorgen mangler kompetanse om utviklingshemming, og omsorgs-, habiliterings- og behandlingssystemet mangler kunnskap om straffeprosess og kriminologi (2009, s. 280). Søndena gjorde i 2009 en studie av 143 innsatte, som viste at hele 10,8% hadde en kognitiv funksjon på nivå med lett psykisk utviklingshemming (2009, s. 42). Det faktum at vi har denne kunnskapen, bør ifølge Øverland og Revis få konsekvenser for hvordan fengslene organiseres (2009, s. 276). Med bakgrunn i manglende interesse for fagfeltet (Olsen et al., 2018, s. 70), kan det tenkes at også rettssystemet bør ta denne kunnskapen innover seg.

I en studie av Jessiman og Cameron, beskriver en innsatt at det å gå gjennom rettssystemet med en uoppdaget utviklingshemming er vanlig, og at det er på eget ansvar å informere om utviklingshemmingen (2017, s. 249). I 2016 gikk Søndena og Spro gjennom alle registrerte saker som inneholdt lettere psykisk utviklingshemmede i en strafferettslig forstand, fra 2002-2014. De fant blant annet at antallet registrerte saker ikke er i samsvar med forekomsten som forskningen opererer med (Søndena & Spro, 2016, s. 516). Dette sier kanskje noe om den lave prioriteringen av å se den utviklingshemmede i rettssystemet generelt. Vernepleie er den eneste profesjonsutdanningen som retter seg spesifikt mot, og har direkte fokus på personer med utviklingshemming (Fellesorganisasjonen (FO), 2017, s. 4). Vernepleierutdanningen belyser utfordringer som får mindre oppmerksomhet i samfunnet ellers (Grung, 2019, s. 26). Vernepleieren bør derfor vurderes som en potensiell bidragsyter i rettssystemet.

1.1 Problemstilling

Dalland (2017, s. 219) skriver at en problemstilling skal være spennende, fruktbar og enkel. I lys av disse tre kravene vil videre arbeid med oppgaven baseres på følgende problemstilling:

Hvordan kan vernepleieren være en ressurs for mistenkte utviklingshemmede, ved å inneha rollen som «passende voksen»?

1.1.1 Avgrensning av problemstilling

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til å handle om mistenkte utviklingshemmede i avhør, ettersom utviklingshemming i rettssystemet er et omfattende felt. Jeg skal undersøke hvilke egenskaper som er etterlyst i de eksisterende «passende voksen-tjenestene» for utviklingshemmede internasjonalt. Jeg vil også diskutere hvordan vernepleierens kompetanse kan være en ressurs i en potensiell fremtidig tilsvarende tjeneste i Norge. «Funksjonshemming oppstår i gapet mellom den enkeltes forutsetninger og de krav samfunnet stiller» (Sosialdepartementet, 2003, s. 5). FO skriver at vernepleie er å belyse og motvirke samfunnsskapt barrierer (2017, s. 4). Jeg vil få frem viktige aspekter ved vernepleierens kompetanse, som kan gjøre gapet mellom den utviklingshemmedes forutsetninger og avhørets forventninger mindre. Jeg har ikke valgt å avgrense til noen alder, ettersom det ikke er relevant for besvarelsen av oppgaven.

1.1.2 Begrepsavklaringer

Passende voksen

I problemstillingen benytter jeg meg av begrepet «passende voksen». Det kommer av det engelske begrepet «Appropriate adult». Jeg har valgt å bruke «passende voksen», fordi jeg ser det som konkret og beskrivende for det oppgaven handler om. I Norge tilsvarer en passende voksen, en ansatt ved Statens Barnehus. Harris og White (2013), referert i Coombs (2018, s. 8) definerer en «appropriate adult» som noen som deltar på politiavhør av sårbare personer i varetekt. «Barnehusets ansatte» defineres som personer med fagkompetanse om barn, psykisk utviklingshemming og andre funksjonsnedsettelse. Den ansatte skal bistå vitner med oppfølging og behandling, og gi avhørsleder et godt grunnlag for sine beslutninger (Forskrift om tilrettelagt avhør, 2015, § 5).

Utviklingshemming

Jeg har valgt å avgrense begrepet «utviklingshemming» til å omfatte de som har fått diagnosen «psykisk utviklingshemming» før fylte 18 år. Begrepet omfatter også de som har en kognitiv funksjon på nivå med lett grad av psykisk utviklingshemming, uten å ha diagnosen. Andre begreper som blir nyttet i forskning er blant annet lærevansker, kognitive funksjonsnedsettelse og learning disabilities. Da litteraturen bruker ulike begreper, måtte jeg velge ett for å få flyt i oppgaven. I det internasjonale kodeverket ICD-10 av Verdens helseorganisasjon, defineres psykisk utviklingshemming slik: «Tilstand av forsinket eller mangelfull utvikling av evner og funksjonsnivå, som spesielt er kjennetegnet ved hemming av

ferdigheter som manifesterer seg i utviklingsperioden, ferdigheter som bidrar til det generelle intelligensnivået, f.eks. kognitive, språklige, motoriske og sosiale» (Direktoratet for e-helse, 2020).

Mistenkte

I problemstillingen benytter jeg meg av begrepet «mistenkte». Det finnes ingen formell definisjon for «mistenkte» i en strafferettslig forstand. Det nærmeste man kommer en definisjon er i straffeprosessloven, hvor den mistenkte omtales som en person «det pågår etterforskning mot», som kan be om rettergangsskritt (Straffeprosessloven, 1981, § 241). «Mistenkte» personer omfatter i oppgaven min, personer med utviklingshemming som er mistenkte for å ha begått lovbrudd.

1.2 Min forforståelse

Forforståelse handler om hvilken oppfattelse man har av noe eller noen, og er noe man hele tiden bærer med seg, bevisst eller ubevisst. Dalland beskriver forforståelsen vår som en mening vi allerede har om et fenomen før vi undersøker det (2017, s. 58). For min del betyr dette at jeg lenge levde i troen om at utviklingshemmede ikke møtte rettssystemet i det hele tatt, med hensyn til diagnosen. Denne forståelsen har jeg hatt med meg, blant annet fordi dette er et tema som ikke har vært fremme i media, og et ikke-tema i jobbsammenheng.

Fremstillingen av utviklingshemmede i media er som regel veldig positiv, noe som i og for seg er en god ting. Dalland (2017, s. 58) skriver at vi først må bli bevisst på vår egen forforståelse, for så å kunne lete etter data som eventuelt avkrefter denne før videre arbeid. Siden jeg nå har gjort greie for min forforståelse, vil jeg presentere hva som lå til grunn for temavalget, og hvordan egne erfaringer har hatt innvirkning på dette.

1.3 Bakgrunn for valg av tema

Jeg hadde lunsjpause i bofellesskapet der jeg var i praksis. Det var «en helt vanlig vakt». Dagen gikk med til sine faste rutiner. Noen var ute på tur eller på butikken og handlet, andre var på jobb eller hjemme hos familien sin. Helt til det ikke var en vanlig vakt lenger. Telefonen ringte på kontoret. Det var fra politiet. Kollegaen min fortalte meg at en av brukerne hadde blitt pågrepet. Jeg husker at jeg hadde veldig mange spørsmål, men fikk veldig dårlige svar. Dette var nytt for alle, derfor noe jeg måtte finne ut av på egenhånd. (Praksisfortelling, student).

Ifølge Søndena er hele fire av fem personer ute i samfunnet med store lærevansker, uten å være kjent for hjelpetjenestene (2008, s. 6). Også Loucks har gjort slike funn. Hun skriver at ikke alle med lærevansker blir fanget opp av de relevante hjelpetjenestene (2007, s. 2).

Temaet i denne bacheloroppgaven handler om hvordan vernepleieren kan inneha rollen som passende voksen i avhør av mistenkte personer med utviklingshemming. Bakgrunnen for valg av tema og problemstilling kommer av flere elementer. Først og fremst har jeg alltid hatt et ønske om å jobbe i kriminalomsorgen, da jeg ønsker å være en ressurs i livet til dem som trenger «en som meg» litt ekstra. Egne erfaringer har også påvirket temavalget mitt. Gjennom jobben min har jeg møtt mennesker med utviklingshemming som har utført kriminelle handlinger. Det har vist seg at også på min arbeidsplass, i bofellesskap for mennesker med psykisk utviklingshemming, er dette et «ikke-tema». Med «ikke-tema» mener jeg noe de ansatte har liten erfaring fra og lite kunnskap om. I tillegg til egne interesser og erfaringer, har jeg fått en forståelse av at ansatte i rettssystemet har en manglende forståelse av psykisk utviklingshemming, både i Norge og internasjonalt. Med grobunn i disse argumentene, mener jeg at dette temaet er aktuelt å få økt kunnskap om.

1.3.1 Temaets relevans for vernepleie

Temaet er først og fremst relevant for min profesjon, fordi jeg som vernepleier kan jobbe i kriminalomsorgen. Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne artikkel 5 (2013, s. 11), påpeker at staten skal gjennomføre alle hensiktsmessige tiltak for å sikre en rimelig tilrettelegging, med mål om å fremme likhet og avskaffe diskriminering. Artikkel 9 belyser blant annet viktigheten av å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får tilgang til informasjon og kommunikasjon, ved hjelp av assistanse og støtte (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 12-13). Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) mener at dette ikke er realiteten. De fremmer bekymringer over statens uklarhet om hvilke forhold som må finnes for at alle skal ha tilgang til informasjon, varer og tjenester (2015, s. 58). På bakgrunn av dette, tenker jeg at det kan være relevant å benytte vernepleieren for å sikre riktig tilrettelegging, assistanse og støtte til mistenkte med utviklingshemming i avhør.

1.3.2 Hensikt

Hensikten med oppgaven er å få økt kunnskap om temaet utviklingshemming og kriminalitet. Fokuset vil ligge på utviklingshemmede som mistenkte i avhør, og hvordan vernepleierens

kompetanse kan være nyttig i rollen som passende voksen. I en rapport fra Nordlandsforskning ble det presentert forslag til tiltak for det norske rettssystemet. Ett av disse var å vurdere å innføre en ordning tilsvarende «appropriate adult» i Norge (Olsen et al., 2018, s. 8). I en presentasjon av rapporten, ble forslaget grunnlagt med at den passende voksne kunne være en uavhengig støttespiller for siktede, tilsvarende vitnestøtte i retten. I tillegg kunne personen gi trygghet, emosjonell støtte, hjelp, råd og veiledning både underveis og etter avhør. Fordelen med å ha en passende voksen er at man kan unngå misforståelser, feiltolkning, falske tilståelser og den utviklingshemmedes manglende forståelse for egne rettigheter (Folkestad & Dahl, 2019, s. 33). Dahl påpeker at det finnes et forskningspotensiale på ivaretagelsen av personer med utviklingshemming som mistenkte (2018, s. 98). Vernepleieren kan være en ressurs i en potensiell fremtidig «appropriate adult» ordning i Norge.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er bygget opp av innledning, metode, teori, resultat, drøfting og avslutning. I innledningen har jeg presentert og avgrenset problemstillingen min, gjort greie for min forforståelse, bakgrunn for temavalg og hensikten med oppgaven. I metoddelen presenterer jeg hva metode er, litteraturstudie som valgt metode, metodens gyldighet og pålitelighet og hvordan litteratursøkene mine ble utført. Videre kommer teorikapittelet hvor jeg presenterer feltet «utviklingshemming og kriminalitet», belyser temaet utviklingshemmede i avhør, og kommer inn på rollen som passende voksen og vernepleiefaglig kompetanse som kan være aktuell for denne rollen. Videre presenterer jeg forskningsartikler som jeg vil benytte meg av, ved å drøfte dem opp imot teori, egen kunnskap og erfaringer. Til slutt oppsummerer jeg de viktigste poengene i oppgaven.

2.0 Metode

2.1 Hva er metode?

Metoden sier noe om fremgangsmåten vi bruker for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Metoden er verktøyet man bruker for å samle inn data til oppgaven (Dalland, 2017, s.51-52).

2.2 Valg av metode

2.2.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Problemstillingen kan besvares ved hjelp av ulike metoder. Vi skiller mellom kvalitative og kvantitative metoder. Kvantitative metoder gir oss data i form av tall, altså målbare enheter (Dalland, 2017, s. 52). For meg vil det ikke være aktuelt å bruke en kvantitativ metode, fordi jeg vil finne ut noe som ikke kan måles.

Kvalitative metoder skal derimot fange opp opplevelse og mening som ikke kan måles (Dalland, 2017, s. 52). Kvalitative metoder kan for eksempel være intervju eller litteraturstudie. Jacobsen skriver at kvalitative data kort fortalt består av ord, setninger eller uttrykk (2013, s. 56). Begrunnelsen for å velge én spesifikk metode foran en annen, er tanken om at denne konkrete metoden kan gi oss gode data, og belyse problemstillingen på en faglig interessant måte (Dalland, 2012, s. 111). Ved å bruke en kvalitativ metode kan jeg gå i dybden, og fremme det spesielle, og det avvikende. Andre kjennetegn ved en kvalitativ metode er at den vil få frem en helhetlig forståelse av data, mens kvantitative metoder på sin side, vil formidle forklaringer av atskilte fenomener (Dalland, 2017, s. 53). Jeg mener at en kvalitativ metode kan gi meg gode data, og belyse problemstillingen min på en faglig, interessant måte.

2.2.2 Litteraturstudie som metode

En litteraturstudie er basert på sekundærdata. Støren skriver at en litteraturstudie dreier seg om å studere og systematisere den allerede eksisterende kunnskapen om virkeligheten (2013, s. 16). Metoden litteraturstudie, handler om å søke etter originalartikler i databaser som inneholder vitenskapelige artikler, og kritisk vurdere artiklene (Støren, 2013, s. 39).

Dalland skriver at refleksjonene rundt metodevalget skal komme frem, det skal synliggjøres hva som er den ideelle framgangsmåten, og hva som er praktisk gjennomførbart (2017, s. 54). I lys av min problemstilling, anser jeg det som hensiktsmessig å gjøre en litteraturstudie.

Bakgrunnen for dette, er at metoden gir meg mulighet til å gå i dybden på min problemstilling. Metoden gir meg også muligheten til å få en helhetlig forståelse rundt temaet utviklingshemming og kriminalitet, ettersom jeg vet lite om temaet fra før. Dalland skriver om hermeneutikk som det å fortolke (2017, s. 45). Her betyr det at jeg, ved hjelp av litteraturstudie som metode, kan skape mening ut ifra dataene jeg samler inn. Jeg vurderer at det finnes tilstrekkelig relevant litteratur, for at jeg skal kunne besvare problemstillingen min. Det vil derfor være praktisk gjennomførbart å benytte meg av litteraturstudie som metode.

2.2.3 Metodens gyldighet og pålitelighet

I henhold til litteratursøket, var det nødvendig å reflektere kritisk over kildene jeg fant.

Dalland skriver at hensikten med kildekritikk er å vurdere i hvilken grad litteraturen man har funnet, egner seg til å belyse problemstillingen (2017, s. 158). Det er to spørsmål en bør stille seg selv når det kommer til datainnsamling: Hvilken relevans har data for problemstillingen? Og hvor pålitelig er måten data er samlet inn på? (Dalland, 2017, s. 60). Dette handler om validitet og reliabilitet.

Dalland beskriver validitet som relevans og gyldighet (2017, s. 40). For min oppgave betyr dette at litteraturen jeg presenterer må ha relevans for problemstillingen min. Studien min har tatt for seg fire forskningsartikler, og et utvalg av teori. Dette gjør at resultatene som presenteres ikke vil være dekkende for den fullstendige kompetansen som finnes på fagfeltet. Jeg vil også understreke at artiklene mine har blitt oversatt fra engelsk til norsk, noe som gjør at muligheten for misforståelse av innholdet, har vært til stede. En tredje innvirkende faktor er internett som kilde. Pensum på studiet mitt tar ikke for seg temaet utviklingshemming og kriminalitet, jeg har derfor vært avhengig av å finne litteratur andre steder. Ved bruk av internett som kilde, kan det være utfordrende å skille ut de faglige kildene (Dalland, 2017, s. 152).

Reliabilitet, eller pålitelighet, er et kriterium for at det som blir presentert i oppgaven er til å stole på (Dalland, 2017, s. 55). En svakhet jeg ser ved forskningsartiklene jeg har valgt ut, er at ingen av dem svarer direkte på problemstillingen min. Artiklene fremmer hvilke behov som er savnet i rollen som passende voksen, men tar ikke for seg hvordan vernepleieren kan dekke disse behovene. Likevel var artiklene svært relevant for oppgaven, da jeg kunne drøfte og reflektere over hvordan vernepleieren kan inneha rollen som passende voksen. Resultatene i oppgaven, kan vise seg å peke i en annen retning enn de antakelsene som undersøkelsen min

bygde på. Dalland presiserer at det er viktigere at sannheten kommer fram, enn at forforståelsen blir bekreftet (Dalland, 2017, s. 56).

2.3 Kunnskapsstatus – nasjonalt og internasjonalt

For å få oversikt over hva som fantes av forskning, og hvilke navn som gikk igjen i artikler, gjorde jeg noen generelle søk i Google. Søkene var «utviklingshemming og kriminalitet», «utviklingshemming i rettssystemet» og «utviklingshemming i avhør».

Jeg oppdaget tidlig at mistenkte utviklingshemmede får lite oppmerksomhet i forskningen. Det har vist seg å være lite kunnskap rundt mistenkte utviklingshemmede i instansene (Øverland og Revis, 2009, s. 280). Politihøgskolen har en videreutdanning som ivaretar utviklingshemmede offer, ikke mistenkte (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015, s. 78). Statens Barnehus sitt arbeid er viktig, men heller ikke her er mistenkte ivaretatt. Det ser ut til å være et gjennomgående problem, at mistenkte utviklingshemmede ikke blir tatt hensyn til (Øverland & Revis, 2009; Søndena, 2009; Olsen et al., 2012).

Det finnes ingen kjente norske studier som spesifikt tar for seg dette temaet, men temaet blir trukket inn flere steder. Myrbakk og Søndena har gjort en studie om lovbrudd begått av mennesker med utviklingshemming. De understreker med bakgrunn i forskning, at utviklingshemmede ofte ikke får den hjelpen de trenger for å klare seg i møtet med rettssystemet (2010, avsn. 21). Øverland og Revis omtaler Søndena som den første til å gjøre undersøkelser i norske fengsler (2009, s. 276). Jeg har selv funnet hans navn i mye relevant litteratur gjennom «snøballmetoden», og vil derfor fremme Søndena som et viktig navn i denne bacheloroppgaven. I tillegg til dette har jeg funnet forskrifter, konvensjoner og rapporter som har stilt viktige spørsmål ved mistenkte utviklingshemmedes rettsikkerhet, for eksempel en rapport fra Nordlandsforskning (2018). Søndena er en av forfatterne av denne rapporten. Pensum fra studiet har spilt en mindre rolle, ettersom «utviklingshemming og kriminalitet» ikke er en del av pensum.

Mistenkte med utviklingshemming i avhør, viste seg å være et lite utbredt tema i norsk forskning. Da jeg oppdaget dette, fortsatte jeg søket på engelsk. Ved å bruke snøballmetoden i Søndena sin doktorgradsavhandling, fant jeg «No One Knows» (Talbot & Riley, 2007), som er et britisk prosjekt drevet av Prison Reform Trust, med flere artikler. Prosjektet belyser blant annet omfanget av problemer med å krenke lovbrøtere med utviklingshemming (Søndena,

2009). Jeg har dannet meg forståelsen av at mistenkte med utviklingshemming blir bedre ivaretatt i rettssystemer internasjonalt, enn i Norge. I England og Wales finnes en egen lov (PACE), som ivaretar rettigheten til å ha en passende voksen i avhør (Macdonald, Peacock, Cosgrove & Podd, 2020, s. 1). Likevel skriver Pierpoint at rollen, passende voksen, har fått liten oppmerksomhet fra politikere og akademikere (2011, s. 139). Jeg gjorde deretter strukturerte søk i relevante databaser.

2.4 Litteratursøket

Jeg gjorde strukturerte søk i databasene Oria, ERIC, Google Scholar og Psycinfo. I Oria søkte jeg med «utviklingshem* OG straff* OR strafferett* OR avhør». I Psycinfo søkte jeg med «learning disability AND police OR appropriate adult». Jeg viser til vedlegg 1 for detaljert søkelogg. Ut ifra søkene mine, fikk jeg disse resultatene som jeg har benyttet meg av: «People with learning disabilities' experiences of being interviewed by the police» (Leggett, Goodman & Dinani, 2007), “The role of the appropriate adult in supporting vulnerable adults in custody: Comparing the perspectives of service users and service providers” (Jessiman & Cameron, 2017), «Police contact with people with an intellectual disability: The independent third person perspective” (Spivak & Thomas, 2013) og “Striking the right balance: Police experience, perceptions and use of independent support persons during interviews involving people with intellectual disability” (Henshaw, Spivak & Thomas, 2016). For å finne disse hadde jeg valgt noen kriterier for søket.

2.4.1 Inkludering og ekskluderingskriterier

Olsen et.al skriver at utviklingshemmedes rettssikkerhet har fått økende oppmerksomhet de siste 10-20 årene (2018, s. 19). Jeg valgte derfor å inkludere artikler som var gitt ut etter år 2000. Jeg valgte å inkludere artikler skrevet på norsk eller engelsk, for å unngå å måtte oversette fra språk som jeg ikke kan. Jeg så etter originalartikler. Disse skulle også være fagfellevurderte, eller på engelsk; peer reviewed, for å sikre god kvalitet på artiklene. Jeg har også sett på IMRaD-strukturen til artiklene. Dalland skriver at det å bygge opp en forskningsartikkel med innledning, metode, resultat og diskusjon er vanlig (2017, s. 163).

3.0 Teoriforankring

I denne delen vil jeg presentere sentrale begreper og perspektiver som er relevant for problemstillingen min. Jeg vil først presentere feltet «utviklingshemming og kriminalitet», deretter belyser jeg temaet utviklingshemming i avhør. Til slutt kommer jeg inn på rollen som passende voksen, og vernepleiefaglig kompetanse som kan være aktuell for denne rollen.

3.1 Utviklingshemming og kriminalitet

Det kan by på utfordringer å definere en gruppe mennesker, i verste fall kan det være stigmatiserende (Gomnæs & Rognhaug, 2012, s. 386). Schiefloe forklarer stigma ved at en person blir behandlet ulikt enn andre i samfunnet, på grunn av omtalen som kriminell eller avviker (2011, s. 522). «Stigmatisering er ikke en følge av funksjonshemming, det er selve essensen» (Tøssebro, 2010, s. 62). Sett fra en utviklingshemmet persons perspektiv, handler dette om at det ikke er selve utviklingshemmingen som gjør det vanskelig å delta i samfunnet, men heller de misforståelsene, holdningene og fordommene de møter av andre mennesker. Mot slutten av 1800-tallet var det vanlig å se på utviklingshemmede som en trussel for samfunnet, og kriminalitet ble gjerne skyldt på de utviklingshemmede (Gomnæs & Rognhaug, 2012, s. 385).

Gomnæs og Rognhaug skriver at mennesker med utviklingshemming ofte har nedsatt evne til både å forstå og anvende språk i form av tale. Dette blir forklart ved at disse menneskene i liten grad behersker sitt eget morsmål, noe som videre kan føre til sosiale utfordringer med for eksempel å forstå uskrevne regler (2012, s. 392). Gustavsson (2014, s. 46) refererer til Erving Goffmans teori om stigma (1963, 1972) som det viktigste for vår forståelse av utviklingshemmedes forutsetninger for sosial deltakelse. Goffmans teori presenterer begrepet «nedverdiggende stigma». Samfunnets normer sier noe om hvordan vi skal oppføre oss, noe som er naturlig for de aller fleste. Likevel er det noen som ikke har forståelse for disse normene, og dermed får tilskrevet et nedverdiggende stigma. Den spontane reaksjonen er at andre mennesker tar avstand fra den stigmatiserte personen (Gustavsson, 2014). Romøren skriver at HVPU-reformen skulle bedre levekårene til utviklingshemmede, og hadde normalisering og integrering i fokus (2017, s. 243). Øverland og Revis hevder at mennesker med utviklingshemming enda blir møtt med manglende kunnskap av tjenesteytere, til tross for at vi liker å tro at samfunnet i liten grad er preget av fortidens fordommer. De legger særlig

vekt på kunnskapsmangelen om kombinasjonen utviklingshemming og kriminalitet (2009, s. 266).

3.2 Avhør av utviklingshemmede

Det kommer frem i internasjonale studier, at forekomsten av kriminalitet blant personer med lett grad av utviklingshemming er høyere enn blant befolkningen ellers (NOU, 2016:17, s. 172). Det er flere internasjonale bestemmelser som sier noe om hvordan avhør av personer med utviklingshemming skal foregå. Noen av disse er den Europeiske menneskerettskonvensjonen og FNs konvensjon om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne, hvor det i sistnevntes artikkel 13-2 står: «For å bidra til å sikre effektiv tilgang til rettssystemet for mennesker med nedsatt funksjonsevne, skal partene fremme passende opplæring for dem som arbeider innenfor rettspleien, herunder politi og fengselsansatte» (2013, s. 13).

I Norge foregår avhør av utviklingshemmede ofte på Statens Barnehus. «Statens Barnehus er et helhetlig tilbud til barn og unge som kan ha vært utsatt for, eller vært vitne til vold eller seksuelle overgrep, og det foreligger en politianmeldelse» (Helsedirektoratet, 2019, avsn. 1). Blar man lengre ned på siden, finner man også at tilbudet gjelder for voksne personer med psykisk utviklingshemming. «Barnehusene har ikke forholdt seg til oppdatert kunnskap om lovovertredere med psykisk utviklingshemming» (Søndenaa, 2015, s. 160). Bufdir mener at det å gi voksne utviklingshemmede et tilbud ved Barnehusene, kan være diskriminerende, blant annet med tanke på at voksne ikke kan forstås som barn (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015, s. 89).

Retningslinjene til Statens Barnehus åpner for at voksne med utviklingshemming eller andre særlig sårbare grupper, kan få tilrettelagt avhør. Dette gjelder dersom de har vært utsatt for eller vitne til kjønnslemlestelse, seksuallovbrudd, drap, kroppsskade eller mishandling i nære relasjoner (Politidirektoratet, Barne- ungdoms- og familiedirektoratet & Helsedirektoratet, 2016, s. 7-8). Avhør ved ett av landets Barnehus er i dag en frivillig ordning, og ikke en rettighet. Det er altså opp til den som skal gjennomføre avhøret hvor det vil foregå. Dette betyr at det kan gå negativt utover barn og utviklingshemmede som er bosatt langt unna et Barnehus, det vil rett og slett være forskjellsbehandling (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015, s. 87). Kripos har presisert viktigheten av å forskriftsfeste retten til å avhøres ved et av

Statens Barnehus, for å unngå en slik forskjellsbehandling (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015, s. 89).

Det finnes i dag ingen tilbud til mistenkte utviklingshemmede ved Barnehusene. De gangene mistenkte får tilrettelagt avhør, ser dette ut til å være på bakgrunn av den enkeltes avhørers initiativ. Mistenkte utviklingshemmede byr på utfordringer knyttet til tilgang til Barnehusene, spesielt med tanke på innredning. Likevel kan det gjøres lokale tilpasninger i enkeltsaker ved spesielle behov (Sæverud et al., 2012, s. 63). LDO skriver at likestillings- og diskrimineringsnemda fant at flere politidistrikt handlet i strid med diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 4 (2013, avsn. 31). Sætre skriver at Barnehusene skal ansette minst en person med kompetanse om utviklingshemming, og at denne personen skal støtte den som gjennomfører avhøret (2019, avsn. 12). Det kommer ikke frem noe om støtte til den utviklingshemmede i avhøret.

På lik linje punkt 18.2.2 fastslår at avhør av utviklingshemmede som har begått lovbrudd, skjer etter vanlige regler i straffeprosessloven (NOU, 2016:17, s. 172). Tøssebro skriver at lovgivning om likebehandling definerer indirekte diskriminering som noe tilsynelatende nøytralt, som fører til at noen stilles dårligere (2010, s. 124). Avhør av utviklingshemmede som har begått lovbrudd, skjer etter nøytrale regler. Dette vil være indirekte diskriminering. I Justisdepartementets proposisjon til Stortinget, kom det frem at departementet så viktigheten av tilrettelegging for sårbare mistenkte, men med andre hensyn enn de en skal ta til vitner (2015, s. 7). Jeg finner ingen lov som sier noe om tilrettelagt avhør for mistenkte utviklingshemmede.

I en rapport fra Nordlandsforskning, kom det frem forslag om å endre forskriften for tilrettelagte avhør, slik at den også omfatter siktede eller mistenkte personer, da den i dag bare omfatter vitner og fornærmede (Olsen et al., 2018, s. 81). I den samme rapporten ble det fremstilt en uttalelse fra en rådgiver ved Statens Barnehus: «Mistenkteavhør av sårbare eller muligens utviklingshemmede på et politihus med vanlige metoder hos politiet, er et overgrep mot den utviklingshemmede. Det er et overgrep mot personen, og det kan skje store feil med tanke på rettssikkerheten da» (Olsen et al., 2018, s. 71). Han mente at den utviklingshemmede kunne ha manglende kunnskap om hva de var mistenkt for, eller ha manglende forståelse for sine handlinger (Olsen et al., 2018, s. 71). Ellingsen mener at løsningen er å møte den

enkeltes behov, utover generelle og universelle løsninger. Dette kan gjøres ved å skape muligheter, gi hjelp og sikre retten til individuelt tilpassede tjenester og tiltak (2014, s. 154).

En arbeidsgruppe ble i 2010 nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet, for å gjennomgå regelverket om dommeravhør og observasjon av barn og psykisk utviklingshemmede. I rapportens punkt 3.3, kom det frem at politiet selv opplevde å ha lav kompetanse på avhør av utviklingshemmede (Sæverud et al., 2012, s. 18). De skriver også at Politihøgskolen vurderte å innføre et påbyggingskurs for avhør av psykisk utviklingshemmede. Politihøgskolen har siden høsten 2014 hatt tilbud om en videreutdanning i tilrettelagt avhør av særlig sårbare personer. Sårbare personer beskrives som førskolebarn og personer med utviklingshemming (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015, s. 78). I justisdepartementets rapport punkt 7.2, kom det frem at utdanningen først og fremst har vært rettet mot avhør av barn, på grunn av en ubalanse i forskning og erfaring. Det er heller ikke mulig for andre yrkesgrupper å gjennomføre utdannelsen (Sæverud et al., 2012, s. 18).

Olsen et al. mener at kunnskap om kognitive funksjonsnedsettelse burde bli implementert i pensum i de aktuelle profesjonenes grunnutdanning (2018, s. 83). LDO svarte på rapporten til Sæverud et al., hvor det påpekes at rapportens hovedfokus er på barn, og at utviklingshemmede kommer i skyggen (LDO, 2013, avsn. 5). I tillegg kommer det frem et behov for kompetanseøkning i alle ledd. Utviklingshemmingen og dens grad er ofte ikke kartlagt, og avhøret av den utviklingshemmede blir videre ikke tilstrekkelig kartlagt. Noen avhørere vegret seg for saker som involverte mennesker med utviklingshemming, spesielt på grunn av kommunikasjonsutfordringer. Arbeidsgruppen mente at antallet anmeldelser som omhandlet utviklingshemmede måtte øke, for at politiet og Barnehusene på sin side skulle øke sitt kompetansenivå på området (LDO, 2013, avsn. 18).

LDO gjorde i 2017 en gjennomgang av forskning, dokumenter og utredninger som omhandlet tilrettelagt avhør av personer med utviklingshemming og tilsvarende funksjonsnedsettelse. I tillegg til å ha møter med blant annet Barnehuset i Oslo og NFU. Dette var på bakgrunn av flere henvendelser som omhandlet mangel på avhør, eller avhør av for dårlig kvalitet av barn og unge med nedsatt funksjonsevne. I dette tilfellet angående overgrep mot denne gruppen (LDO, 2017, s. 1-2). Jeg vil presentere to av bekymringene som oppsto i denne gjennomgangen: «Opplæringen av etterforskere med spesialkompetanse på tilrettelagte avhør fokuserer i liten grad på personer med utviklingshemming» og «Avhørsledere har ikke

tilstrekkelig kompetanse om tilrettelagt avhør av utviklingshemmede» (LDO, 2017, s. 3). Ombudet kommer med forslag til Barnehusene om å tilsette personer som har kompetanse om utviklingshemming, og trekker da frem vernepleiere (LDO, 2017, s. 6).

3.3 Bruk av «passende voksen» og vernepleieren som ressurs i rollen

Macdonald et al. skriver at passende voksen-ordningen har eksistert i England og Wales siden 1984 (2020, s. 3), og ble etablert for å ivareta mistenkte utviklingshemmedes rettigheter (2020, s. 1). Pierpoint skriver at den passende voksnes oppgave er å gi rådgivning, hjelp og legge til rette for kommunikasjon med den utviklingshemmede, og observere om intervjuet blir gjennomført på en rettferdig måte (2011, s. 141). Det fremstår til en viss grad som tilfeldig, hvem som kan tiltre i rollen som passende voksen. Pierpoint skriver videre at det kan være pårørende, verge, noen andre som har ansvar for personens omsorg, noen som har erfaring med utviklingshemming eller andre som er over 18 og ikke ansatt i politiet (Pierpoint, 2011, s. 141). Passende voksen ordningen for utviklingshemmede har vært et formalisert krav i hele Storbritannia siden 2011 (Olsen et al., 2018, s. 88).

I Norge ivaretar ikke strafferettspleien den mistenkte utviklingshemmede på en tilfredsstillende måte, og er avhengig av at enkeltpersoner legger inn en ekstra innsats (Olsen et al., 2018, s. 7). Saker kan ofte behandles som normalt, til tross for en sterk anelse om en mulig utviklingshemming hos den mistenkte (Olsen et al., 2018, s. 70). I avhør kan den mistenkte oppleve å ha liten forståelse for informasjonen som blir gitt, og ikke ha kjennskap til sine rettigheter, noe som kan føre til falske tilståelser (Olsen et al., 2018, s. 25).

Utviklingshemmede har dårlige muligheter for å hevde sin rett, og har i liten grad tilgang til rettshjelp (NOU, 2016:17, s. 181). Askheim (2003, 2012) og Vik (2007) referert i Nordlund, Thronsen og Linde (2015, s. 99), oversetter empowerment til det norske ordet myndiggjøring. FO skriver at vernepleierens kunnskapsgrunnlag bidrar til myndiggjøring (2017, s. 4). Fordommer mot ordet «utviklingshemming», spiller en stor rolle for om personen får nødvendig hjelp eller ikke. Som tidligere nevnt, burde det norske rettssystemet vurdere å innføre en passende voksen-ordning (Olsen et al., 2018) tilsvarende ordningen i Storbritannia (Pierpoint, 2011).

«Vernepleie er å utvikle og sikre gode tjenester» (FO, 2017, s. 8). Røkenes og Hanssen definerer relasjonskompetanse som «det å forstå og å samhandle med de menneskene vi møter i yrkessammenheng på en god og hensiktsmessig måte» (2012, s. 9). FO skriver at relasjonelt

arbeid skal bidra til at personen opplever å bli sett og anerkjent (FO, 2017, s. 5). For å oppnå dette, er måten man kommuniserer på helt sentral. LDO skriver at det blir tatt manglende hensyn til tiltaltes rettsikkerhet, i form av kommunikasjonsutfordringer i avhør (2013, avsn. 25). Olsen et al. påpeker at kommunikasjonskompetanse hos tjenesteyterne er viktig for å ivareta de utviklingshemmedes rettssikkerhet. De skriver også at den utviklingshemmede kan ha vanskeligheter med alle sider ved kommunikasjonen, både å forstå og å gjøre seg forstått (2018, s. 87).

Søndena skriver at språkkulturen i rettssystemet er utfordrende, og kan oppleves vanskelig også for mennesker uten utviklingshemming (2015, s. 159). Vernepleieren skal legge til rette for god kommunikasjon, ved å respektere den andres selvbestemmelse og integritet (Røkenes og Hanssen, 2012, s. 11). LDO understreker behovet for økt kompetanse om bruk av kommunikasjons hjelpemidler som ASK (alternativ og supplerende kommunikasjon) i rettssystemet (2013, avsn. 25). Pensum om kommunikasjons hjelpemidler har vært implementert i min studieplan i emnet «Vernepleieren som miljøarbeider». LDO viser til en hendelse hvor to tolker som skulle bidra i avhør, trakk seg da de fikk vite at kommunikasjonen kunne bli vanskelig. Dommeravhøret ble avlyst på grunn av kommunikasjonsvanskene, bedre tolker ble aldri utprøvd og saken ble henlagt (2013, avsn. 28-29).

4.0 Resultat

I denne delen vil jeg presentere forskningsartiklene. Disse tar for seg viktige innspill som kan belyse min problemstilling. På grunn av lite norsk forskning om utviklingshemmede i avhør (NOU, 2016:17, s. 172), og rollen som passende voksen, vil jeg presentere internasjonale artikler, da jeg har funnet aktuell forskning fra andre land.

4.1 The role of the appropriate adult in supporting vulnerable adults in custody: Comparing the perspectives of service users and service providers (Jessiman & Cameron, 2017).

Formålet med studien:

Formålet med studien var å undersøke hva sårbare voksne ønsket av en passende voksen-tjeneste (Jessiman & Cameron, 2017).

Metode:

Jessiman og Cameron gjorde 25 kvalitative intervjuer av fire passende voksen-tjenester i ulike områder i England. Deltakerne var seks ledere/koordinatorer for tjenestene, seks ledere/kommisjonærer fra voksen sosialomsorg og/eller helsetjenester, ni passende voksne og fire ansatte i politiet. Deltakerne fikk informasjon om deltakelse på forhånd og samtykke ble innhentet. Alle, utenom to telefonintervjuer, skjedde ansikt til ansikt, for det meste på deres arbeidssted, med varighet mellom 30 og 60 minutter. Spørsmålene ble stilt ut ifra en detaljert emneguide, og handlet om finansiering og overvåking av tjenester, service effektivitet; og formålet med at utviklingshemmede har en passende voksen (Jessiman & Cameron, 2017).

I tillegg til dette ble 13 utviklingshemmede intervjuet i to fokusgrupper. De ville vært kvalifisert for å ha en passende voksen mens de var i varetekt. Den første gruppen bestod av åtte tidligere mistenkte, og den andre bestod av fem med erfaring fra varetekt. Deltakerne hadde ingen forbindelse med noen av de fire passende voksen-tjenestene. Forskerne hadde en-til-en samtale med hver deltaker rett før fokusgruppene, hvor informasjon og samtykke ble gjennomgått. Deltakernes anonymitet ble sikret, men de ble informert om at fokusgruppene kunne svekke konfidensialiteten. Fokusgruppene ble bedt om å diskutere deres forståelse av rollen som passende voksen, deres erfaringer med varetekt, av å ha, eller ikke ha, en passende voksens tilstedeværelse og til slutt hva de anså som viktig i en passende voksen (Jessiman & Cameron, 2017).

Funn:

Det var enighet blant tjenesteyterne om at den passende voksnes viktigste oppgaver var å sikre en rettferdig prosess, at rutiner ble fulgt, intervjuet ble gjennomført rettferdig, og at kommunikasjonen mellom den utviklingshemmede og politiet var forståelig for begge parter. Det var spesielt viktig å lytte og svare. Det var også viktig å gjøre maktubalansen mindre, utvikle tillit og gi emosjonell støtte, for å få den utviklingshemmede til å føle seg rolig og komfortabel. Emosjonell støtte kunne være til fordel, både for den utviklingshemmede og for politiet. Dette med bakgrunn i håndtering av engstelser, frykt og sinne, og å roe ned opprørte utviklingshemmede ved å «være der for dem». Emosjonell støtte kunne sikre fremgang i avhøret (Jessiman & Cameron, 2017).

De passende voksnes tilgjengelighet ble sett på som viktig for at politiet og den utviklingshemmede skulle ha umiddelbar støtte. Det var også viktig å oppmuntre den utviklingshemmede til å ha en advokat tilstede, for å unngå falske tilståelser. Passende voksne rapporterte om bekymring for den sårbare voksnes velferd i varetekt. Dette handlet for eksempel om nok mat og drikke, nødvendig medisiner og å oppmuntre den sårbare voksne til å stå opp for seg selv. Beskyttelsen av velferd ble ikke nevnt av noen av politibetjentene som ble intervjuet (Jessiman & Cameron, 2017).

Utviklingshemmede var enig i flere av behovene nevnt over. Bare 6 av 13 hadde hatt en passende voksen tilstede i avhør tidligere. Noen mente at det var politiets holdning til utviklingshemming som avgjorde om de fikk en passende voksen eller ikke. Andre sa det var på eget ansvar å informere om utviklingshemmingen. Deres primære behov var støtte til å forstå sider ved situasjonen. De ønsket en passende voksen som kunne bidra til effektiv kommunikasjon og var god til å lytte. Med dette kunne feiltolkning av verbale responser og nonverbal atferd kanskje unngås. Personen skulle også kunne gi emosjonell støtte og støtte til rettslige forhold. Ellers var det viktig at den passende voksne hadde kunnskap om alle aspekter ved utviklingshemming, var troverdig, ærlig, omsorgsfull og konfidensiell. De ønsket noen «på sin side», som kunne beskytte dem mot ydmykelse og unngå at politiet «la ord i munnen på dem». Noen ønsket hjelp til å håndtere deres fysiske velvære, inkludert tilgang til regelmessige hvilepauser og medisiner. To deltakere ønsket å bli kontaktet av den passende voksne etter varetekt, for å bli spurt om «hvordan har det gått? Var min hjelp nyttig for deg?». Da kunne man sett hva de passende voksne gjorde riktig og galt.

Utviklingshemmede vektla personlige egenskaper og personlighet som viktige elementer hos den passende voksne (Jessiman & Cameron, 2017).

Når det kom til hvem som var ønsket i rollen, var det uenighet rundt dette. Noen ønsket noen de kjente, gjerne familiemedlemmer, men det ville da være nødvendig med opplæring i politiets prosedyrer. Andre var redde for at familiemedlemmer ikke hadde ferdighetene til å inneha en slik rolle, og at de ville bli sinte eller skuffet. Det å ha en profesjonell passende voksen ble sett på som utfordrende. For å kunne ha en profesjonell passende voksen, ville det være viktig å bygge tillit, men dette var det ikke tid til. Det kom frem bekymringer over at en profesjonell passende voksen skulle røpe personlige detaljer til for eksempel bofellesskap og sosialtjenester. De utviklingshemmede var også usikre på om en profesjonell passende voksen kunne gi nødvendig emosjonell støtte, da de mente personen ikke ville ha nok kunnskap om deres individuelle behov. De som hadde erfaring med en profesjonell passende voksen følte at yrket og opplæringen deres ikke var noen garanti for kvalitet. Noen nevnte sosialarbeidere som hadde gitt den utviklingshemmede en følelse av å bli umyndiggjort (Jessiman & Cameron, 2017).

4.2 Police contact with people with an intellectual disability: The independent third person perspective (Spivak & Thomas, 2013).

Formålet med studien

Formålet med studien var å utforske perspektivene til de passende voksne, om politiets evne til å møte personer med utviklingshemming, og hvordan disse ble identifisert (Spivak & Thomas, 2013).

Metode

Alle registrerte passende voksne i Victoria i Australia ble identifisert og fikk tilsendt en undersøkelse i posten. Av 207 personer som fikk undersøkelsen, var det 92 som deltok. Cirka halvparten kvinner og halvparten menn. Deltakerne kom fra ulike områder. Det var også ulikt hvor lenge deltakerne hadde vært involvert i passende voksen-programmet, de fleste mellom 2 og 10 år. Antallet avhør de hadde deltatt i varierte også, noen ett og andre opp imot 400. Undersøkelsen tok for seg spørsmål om deres erfaringer og tillit til å utføre sin rolle, deres oppfatning av politiets kompetanse, og utfordringer de møtte ved å jobbe i dette grensesnittet (Spivak & Thomas, 2013).

Funn

Det kom frem at 49% av alle som ble avhørt hadde en utviklingshemming. I tillegg var avhør av mistenkte mer vanlig enn av ofre og vitner (Spivak & Thomas, 2013).

De passende voksne mente at politiet hadde høy kompetanse i å håndtere personer med utviklingshemming. Det ble likevel bemerket at politiet behandlet den passende voksne bedre enn den utviklingshemmede, spesielt når det kom til kommunikasjonskompetanse. Det kom frem at politiet var mer kompetent til å gi juridisk støtte enn til å kommunisere med, og identifisere de utviklingshemmede. De som svarte at utviklingshemmede trengte mer støtte i å «stå opp for seg selv», mente at det var fordi utviklingshemmede manglet evnen til resonnering. Det kunne også være fordi politiet kunne villedde og påvirke den utviklingshemmede til å komme med uttalelser eller tilståelser (Spivak & Thomas, 2013).

De passende voksne rapporterte hvordan de trodde identifisering av utviklingshemming ble gjennomført av politiet. Dette var for eksempel gjennom politiets kontaktdatabase (LEAP), og ved å se på kommunikasjonsvansker hos den utviklingshemmede. De mente at noen benyttet seg av informasjon fra familie og venner. De trodde at politiet sjeldent dømte på bakgrunn av utseende og upassende oppførsel. Det var også sjeldent at den utviklingshemmede ble spurt direkte, og kontakt med funksjonshemmingstjenester skjedde nesten aldri. De mente at falske positive identifikasjoner av utviklingshemming nesten aldri skjedde. De passende voksne kom frem til at deres opplæringsbehov hovedsakelig var hvordan å identifisere utviklingshemming, og informasjon om juridiske- og politi-protokoller (Spivak & Thomas, 2013).

De passende voksne følte seg generelt sett trygge i rollen sin, sett bort i fra erfaringsnivå. Det de følte seg tryggest på var å be om pauser for den utviklingshemmede og å be politiet om bakgrunnsinformasjon om en utviklingshemmet. Det de følte seg minst trygge på var å anbefale medisinske vurderinger av den utviklingshemmedes evne til å bli avhørt, å gi emosjonell støtte og å rydde opp i misforståelser. Det kom frem at trening rundt empatiske og kommunikative aspekter var nødvendig for å gi den utviklingshemmede emosjonell støtte, og for bedre samhandling med politiet (Spivak & Thomas, 2013).

4.3 People with learning disabilities' experiences of being interviewed by the police (Legget, Goodman & Dinani, 2007).

Formålet med studien

Formålet med studien var å finne ut hva som skjedde når mennesker med utviklingshemming var i avhør med politiet, og hvordan de opplevde dette (Legget et al., 2007).

Metode

Deltakerne i studien var 15 utviklingshemmede som tidligere hadde blitt intervjuet av politiet som mistenkt for ulike lovbrudd, alt fra tyveri til drap. Deltakerne fikk invitasjon i et brev og ble ringt for å takke ja eller nei. De fikk selv velge hvor forskningen skulle foregå, så lenge stedet var egnet. Intervjuene varte fra 20 til 90 minutter. De ble tatt opp og transkribert, var individuelle, semistrukturerte og ble gjennomført av et medlem av Avon Forensic Community Learning Disabilities Team. Semistrukturert intervju var aktuelt å bruke, da det var lite forskning på utviklingshemmedes oppfatning på dette området. Deltakerne fikk en kopi av spørsmålene, og fikk mulighet til å svare uten hensyn til intervjuerens forforståelse. Intervjuet ga deltakerne mulighet til å beskrive deres opplevelse av å være i avhør med politiet. Noen ble også spurt om positive og negative sider med avhøret. Andre spørsmål handlet for eksempel om hvem som var til stede i avhøret og forståelsen av deres rolle. De fikk spørsmål om hvem de mente best kunne fylle rollen som passende voksen. Transkripsjonene ble lest flere ganger og de viktigste temaene ble notert og identifisert. Kvantitative data, for eksempel at 11 av 15 deltakere hadde hatt en passende voksen under avhør, ble også hentet. Resultatene ble gjort tilgjengelig for deltakerne, polititjenesten og leverandører av passende voksentjenester i nærområdet (Legget et al., 2007).

Funn

Fire av deltakerne hadde ikke en passende voksen tilstede i avhør, til tross for deres sårbarhet. Av de 11 som hadde en passende voksen til stede, var fem slektninger (ofte mor), fire sosionomer og fire omsorgsstøttearbeidere. Det viste seg å være en gjentakende manglende forståelse for hva en passende voksen faktisk var. Noen visste likevel at den passende voksne skulle hjelpe med kommunikasjon og gi støtte. Deltakernes erfaringer med den passende voksne var varierende: En mor i rollen hadde diskutert med politiet under avhøret, tre følte at de fikk hjelp til å kommunisere og få nødvendige pauser, mens resten sa at den passende voksne ikke sa eller gjorde noe. Hvem de ønsket i rollen var også varierende. Noen ville ha en

person de kjente og følte seg trygg på, for å kunne fortelle om den kriminelle handlingen. Andre ville ikke ha familie eller venner, da de var redd de ville få tilgang til personlig informasjon, og mente de ikke egnet seg i rollen (Legget et al., 2007).

Noen hadde hatt en positiv opplevelse av politiet, da de hadde fått en advokat, følte seg hørt og fikk all nødvendig hjelp. De fleste hadde likevel hatt en dårlig opplevelse. En deltaker hadde informert politiet om at han/hun var døv, men politiet hadde ikke brydd seg. Andre sa at politiet gjorde dem irritert, lot dem ikke roe seg ned, ropte mye og stilte de samme spørsmålene mange ganger. En som hadde tidligere kriminell historie følte seg urettferdig behandlet. Han mente at politiet la ord i munnen på han, og trakk forhastede konklusjoner, uten å være interessert i å høre på han. Et problem som gikk igjen var at det tok lang tid å få en passende voksen. Dette førte til frykt, at deltakerne ikke klarte å svare på spørsmålene deres, noen ble opprørt og fikk panikk (Legget et al., 2007).

4.4 Striking the right balance: Police experience, perceptions and use of independent support persons during interviews involving people with intellectual disability (Henshaw, Spivak & Thomas, 2016).

Formålet med studien

Formålet med studien var å undersøke politiets erfaringer og oppfatninger av passende voksne under avhør av personer med utviklingshemming (Henshaw et al., 2016).

Metode

229 ansatte i politiet i Victoria, Australia, deltok. Forskningen foregikk på et obligatorisk kurs ved Operational Safety Tactics Trainings i Melbourne i 2010. Deltakerne ble informert om formålet og kravene til forskningen, og anonymitet og frivillighet før de bestemte seg for å delta. Hver deltaker fikk 20 minutter til å svare på spørsmålene, og leverte deretter spørreundersøkelse tilbake. Undersøkelsen stilte følgende spørsmål:

- Hvor ofte deltakerne benyttet seg av en passende voksen (profesjonell eller ikke) ved avhør av utviklingshemmede. Hvis hver uke: hvor mange ganger i uken?
- Hvilken andel av de passende voksne var profesjonelle og frivillige? Når ble både profesjonelle og frivillige brukt?
- Fant deltakerne den passende voksnes tilstedeværelse nyttig? Hvorfor?
- Hvilken type passende voksen ble ansett som mest nyttig? Hvorfor?

- Hvilke egenskaper er viktig hos den passende voksne, med hensyn til å gi rettslige råd, legge til rette for kommunikasjon, gi emosjonell støtte, ta avgjørelser for personen og forsikre seg om at personen forstår sine rettigheter? (Henshaw et al., 2016).

Funn

Deltakerne svarte i gjennomsnitt at de alltid brukte en passende voksen i avhør av utviklingshemmede. Likevel var gjennomsnittsvaret på neste spørsmål om hvor mange ganger i uken, motsigende lavt. Deltakerne svarte at profesjonelle passende voksne ble brukt betydelig oftere enn venner og familie. Flertallet av deltakerne opplevde den passende voksne som nyttig. Den profesjonelle passende voksne ble fremstilt som upartisk ved å fokusere på problemene og ikke engasjere seg personlig. Det ble også fokusert på at den profesjonelle kunne takle utviklingshemming godt, ha forståelse for politiets avhørsprosedyrer og bringe habilitet til intervjuet. Å ha en profesjonell passende voksen var også noe den utviklingshemmede hadde rett på for å unngå diskriminering, med hjemmel i lov.

Familie og venner ble fremstilt som en trygghet i rollen. På grunn av tillit i relasjonen ville familie og venner ha forståelse for personen og dens individuelle funksjonshemming. Når det kom til å bruke begge sammen ble det sett på som en positiv løsning, ved at familie og venner kunne roe ned personen, og profesjonelle kunne hjelpe med å forklare politiets prosedyre. Deltakerne var sterkt enige om at den passende voksnes rolle var å sikre at den utviklingshemmede forsto rettighetene sine. Dette var etterfulgt av viktigheten ved å tilrettelegge for kommunikasjon og forståelse, og å gi emosjonell støtte. Deltakerne var uenige i forestillingen om at de passende voksne ga rettslige råd, og tok beslutninger for den utviklingshemmede under avhøret (Henshaw et al., 2016).

5.0 Drøfting

I denne delen vil jeg drøfte problemstillingen: *Hvordan kan vernepleieren være en ressurs for mistenkte utviklingshemmede, ved å inneha rollen som «passende voksen»?*

Dalland skriver at drøftingsprosessen skal inneholde analyse, vurdering og tolkning av funnene (2017, s. 200). Sentrale funn fra teori og forskning peker på at rettssystemet har en lav prioritering av å se mistenkte utviklingshemmede, noe som taler for innføring av ordningen med passende voksen (Olsen et al., 2018). Funnene viser en enighet om hva som er den passende voksnes viktigste oppgaver; å ha kunnskap om utviklingshemming og kunne identifisere denne, sikre at den utviklingshemmede har forståelse for rettighetene sine, legge til rette for kommunikasjon, bidra til myndiggjøring, ivareta taushetsbelagt informasjon og gi emosjonell støtte (Jessiman & Cameron, 2017; Spivak & Thomas, 2013; Leggett et al., 2007; Henshaw et al., 2016).

Jeg vil komme inn på og diskutere hvordan vernepleieren kan inneha rollen som passende voksen i avhør. Barnehusenes ansatte skal ha barnefaglig eller helse- og sosialfaglig bakgrunn (Politidirektoratet et al., 2016). FO skriver at vernepleierutdanningen er allsidig i form av kompetanse på mange ulike områder; helsefag, sosialfag, juss, pedagogikk og psykologi, og at det er samspillet mellom disse som utgjør den vernepleiefaglige kompetansen (2017, s. 3).

5.1 Kunnskap om utviklingshemming

Funnene viser at det kan være flere mulige grunner til at mistenkte utviklingshemmede har behov for tilrettelagt avhør, på lik linje med utviklingshemmede ofre og vitner. Noen av disse er kommunikasjonsutfordringer, hukommelsessvikt, dårlig konsentrasjon, ønske om å bli verdsatt og manglende dømmekraft (Olsen et al., 2018, s. 20). En rød tråd igjennom oppgaven har vært rettssystemets tilsynelatende lave prioritering av å se, tilrettelegge og ivareta mistenkte utviklingshemmedes rettssikkerhet. Denne oppfattelsen bekreftes i funn fra Sæverud et al. (2012), LDO (2013) og Olsen et al. (2018), som viser at manglende tilrettelegging, kunnskap og interesse for denne gruppen ser ut til å være et gjennomgående problem i politiet, og rettssystemet generelt. Det å ikke gi mistenkte utviklingshemmede de samme rettighetene som andre i avhør, kan være diskriminering av denne gruppen (Tøssebro, 2010; Gustavsson, 2014; Olsen et al., 2018) og brudd på diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 4 (LDO, 2013).

Funn fra Jessiman og Cameron viste at politiets holdninger til utviklingshemming, kunne være en avgjørende faktor for om den utviklingshemmede fikk en passende voksen i avhør eller ikke (2017). Sett i fra mitt perspektiv, kan det tenkes at politiets holdninger henger igjen fra en tidligere forståelse av utviklingshemmede som en trussel for samfunnet. Denne tanken støttes av Øverland og Revis, som skriver at ansatte i rettssystemet og kriminalomsorgen enda ser ut til ha en stereotyp oppfatning av utviklingshemmede (2009, s. 276). Søndenaas henger seg også på denne tankegangen og skriver at disse holdningene har opphav hele 100-150 år tilbake i tid (2015, s. 154). Det stilles i dag strengere krav til profesjonalisering av velferdstjenester (Hanssen, Helgesen & Vabo, 2015, s. 351). Det ser ut til at politiet selv ikke evner å gi den nødvendige støtten til mistenkte utviklingshemmede i avhør. I mine øyne vil det derfor være relevant at en vernepleier kan inneha rollen som passende voksen, med hensyn til kravene til faglighet og profesjonalisering av rollen. Henshaw et al. (2016) og Spivak & Thomas (2013) sier seg også enig i nødvendigheten av å ha en passende voksen, for å unngå diskriminering. De påpeker også at det i andre land finnes lover som tilsier at utviklingshemmede har rett til å ha en passende voksen i avhør.

Funn fra artiklene viste et behov for en passende voksen med kunnskap om alle aspekter ved utviklingshemming (Jessiman & Cameron, 2017; Spivak & Thomas, 2013; Henshaw et al., 2016). Etter min mening er det samsvar mellom rettssystemets realitet og de behovene som blir etterlyst av tjenesteytere og utviklingshemmede. Sætre støtter seg til funnene over, ved å skrive at avhører bør ha støtte fra en person med kunnskap om utviklingshemming, i dette tilfellet som ansatt ved Barnehusene (2019, avsn. 12). Jeg tenker derfor at vernepleieren kan bistå i avhør og være en ressurs for rettssystemet, i form av sin kunnskap om, og interesse for utviklingshemming. Vernepleierutdanningen belyser utfordringer som får mindre oppmerksomhet i samfunnet ellers (Grung, 2019, s. 26), samtidig er vernepleie den eneste profesjonsutdanningen som har direkte fokus mot personer med utviklingshemming (FO, 2017, s. 4). Det ser ut til å være et vanlig problem at mange ofte går gjennom hele rettssystemet, og videre til kriminalomsorgen med en uoppdaget utviklingshemming. Dette kan ha sammenheng med at utviklingshemming stiller svakt som prioritet både hos rettsvesenet, politiet og kriminalomsorgen (Søndenaas, 2009; Jessiman & Cameron, 2017; Søndenaas & Spro, 2016; Øverland & Revis, 2009).

Det kom frem et behov for kompetanseøkning hos politiet, hvor identifisering av utviklingshemmingen og kartlegging av avhøret ble trukket frem. I studien av Spivak &

Thomas kom det frem at de passende voksne i liten grad var selvsikre når det kom til å anbefale medisinske vurderinger av den utviklingshemmedes evne til å bli avhørt (2013). Sett i fra mitt perspektiv kan vernepleieren dekke dette behovet med sin kompetanse om årsaker og forhold som påvirker utviklingshemming sett i et helsefaglig perspektiv, noe også Grung (2019, s. 11) er opptatt av. Nordlund et al. skriver at vernepleieren skal vurdere den utviklingshemmedes evne til å forstå relevant informasjon, og på denne måten avgjøre om personen er samtykkekompetent eller ikke (2015, s. 21). Kjennskap til personen vil spille en vesentlig rolle, men det å ta medisinske vurderinger er likevel en del av vernepleierens kompetanse, og er noe som familie eller venner ikke har mulighet til å gjøre.

«Det er oppsiktsvekkende at norsk og internasjonal forskning viser at det er så mange lovbrøyttere med en utviklingshemming som det knapt er tatt hensyn til» (Søndena, 2015, s. 156). Dette manglende hensynet viser seg igjen og igjen, på ulike måter. Det kan tenkes at problemet starter med identifikasjon. Dersom utviklingshemmingen ikke identifiseres, hvordan kan personen da få god og tilpasset tilrettelegging? Olsen et al. kom med forslag til rettssystemet om å etablere rutiner for tidlig identifikasjon. Slik jeg ser det, kan vernepleieren være en bidragsyter for å identifisere utviklingshemmingen på et tidlig stadium. Et familiemedlem er kanskje vant til personen «på denne måten», og vet nødvendigvis ikke hva de skal se etter. På en annen side er det familien som kjenner personen best, og gjerne ser sider som den utenforstående vernepleieren ikke ser.

Et annet behov som gikk igjen, var at den passende voksne burde ha kjennskap til politiets rutiner i avhør. I utgangspunktet har ikke vernepleieren noen kunnskap om politiets rutiner, noe som sannsynligvis ville være nødvendig for at vernepleieren skulle kunne samarbeide med politiet på en tilstrekkelig god måte. Det at rettsvesenet mangler kompetanse om utviklingshemming på den ene siden, og omsorgsarbeidere på den andre siden mangler kompetanse om straffeprosess og kriminologi (Øverland & Revis, 2009), kan ses som et argument for at vernepleieren kan ansettes i rettssystemet. Det kan potensielt øke kunnskapsnivået på begge sider.

Politiets manglende interesse for denne gruppen, kan gi en delvis forklaring på min forforståelse. Jeg trodde at utviklingshemmede ikke møtte i rettssystemet, dette stemmer ikke. Likevel, da rettssystemet selv har lite kunnskap om tema, virker det for meg åpenbart at jeg som utenforstående har lite kunnskap om det. Politiets forforståelse av utviklingshemmede,

kan spille en stor rolle for hvordan avhøret gjennomføres. Dette med bakgrunn i at det er politiet som i første rekke gjennomfører avhør. Forutsetningene til mistenkte utviklingshemmede, er på den ene siden de samme som for andre utviklingshemmede, sett bort ifra individuelle ulikheter. På en annen side kan det være utfordrende å tilrettelegge for denne gruppen på lik linje med utviklingshemmede ofre eller vitner, på grunn av forforståelsen politiet har med seg om den enkelte gruppen.

Sæverud et al. trekker frem flere grunner til at mistenkte utviklingshemmede medfører andre utfordringer enn utviklingshemmede ofre og vitner. Først og fremst er Barnehusene innredet på en slik måte at det kan være utfordrende å skille brukerne når det er nødvendig. I tillegg har den mistenkte ingen rett til å uttale seg før de får dommen. Generelle regler om fritak for oppmøte til hovedforhandling, kan heller ikke gis (2012, s 63). Med bakgrunn i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (2008, § 4), mener jeg likevel at mistenkte utviklingshemmede burde ha rett på tilrettelegging i avhør. Dette i form av at Barnehusene også legger til rette for denne gruppen, og ved å ha en passende voksen. Sætre belyser utfordringen og presiserer at det i fremtiden vil være viktig å ivareta rettssikkerheten til mistenkte utviklingshemmede (2019, avsn. 10). Grung påstår at vernepleieren, ved å ha kompetanse om systemer, prosesser og tjenester, kan bidra til blant annet likestilling, inkludering og like rettigheter (2019, s. 12). Jeg tenker med bakgrunn i Grungs påstand, at vernepleieren kan bidra til å løse Sætres bekymringer og ønsker om fremtidens tjenester, og sikre rettssikkerhet for mistenkte utviklingshemmede.

5.2 Kommunikasjon, myndiggjøring og forståelse for rettigheter i avhør

Forskningsartiklene presenterte flere aspekter som kunne styrke passende voksen-tjenesten, og dermed naturligvis gjøre avhørssituasjonen til en bedre opplevelse for den mistenkte. Funnene forteller at behovet for emosjonell støtte var gjennomgående etterlyst av utviklingshemmede i avhør. Hva som ligger i emosjonell støtte vil være ulikt fra person til person, men deltakerne i studien av Spivak og Thomas, påpekte spesielt to områder som var nødvendig å trene på for å kunne gi emosjonell støtte; empatiske og kommunikative aspekter (2013).

Som nevnt flere steder, kan det se ut som at ansatte i rettssystemet har manglende kompetanse på å kommunisere med utviklingshemmede. Funn av Spivak og Thomas viser at politiet var

bedre på å gi juridisk støtte, enn å kommunisere og identifisere utviklingshemmingen. Politiet kommuniserte også bedre med den passende voksne, enn med den utviklingshemmede (2013). Både politiet og utviklingshemmede har opplevd det som utfordrende at politiet ikke har hatt nok kunnskap om å kommunisere med utviklingshemmede på en god måte (Jessiman & Cameron, 2017; Spivak & Thomas, 2013). På en annen side er det en kjent sak at utviklingshemmede selv har lave kommunikasjonsferdigheter. Dette kan ses som et grunnleggende problem for den utviklingshemmedes rettssikkerhet. Vil det være riktig å la mistenkte utviklingshemmede gå gjennom avhør, og gjerne videre i fengsel, uten at deres kommunikasjonsferdigheter blir tatt hensyn til? Og hvem sitt ansvar er det at dette hensynet blir tatt, dersom politiet selv ikke viser interesse for å tilrettelegge avhøret for denne gruppen? Det er kanskje ingen sitt ansvar alene, men jeg tenker at et tverrprofesjonelt samarbeid mellom vernepleieren og politiet, kunne vært relevant.

Olsen et al. kom med forslag om at ansatte i rettssystemet burde få opplæring i enkel kommunikasjon (2018, s. 8). Sætre er også opptatt av å tilrettelegge for denne gruppen, da han påpeker viktigheten av at den som gjennomfører avhøret, har god kunnskap om den enkeltes behov og kommunikasjonssevner. I tillegg krever det mye kunnskap om ulike diagnoser og det diagnosene medfører (2019, avsn. 11). Det er i vernepleierens ånd, å møte den enkeltes individuelle behov og tilpasse kommunikasjonen deretter. Med bakgrunn i det Ellingsen (2014), Sætre (2019) og Olsen et al. (2018) skriver, kan det tenkes at vernepleieren kan brukes som en ressurs, for å dekke disse kunnskapshullene hos politiet, ved å tre inn i rollen som passende voksen.

De utviklingshemmede kan ha manglende forståelse for sine rettigheter og kan trenge mer støtte til å stå opp for seg selv (Spivak & Thomas, 2013; NOU 2016:17). Jeg tenker at vernepleieren kan bidra til å ivareta den mistenktes rettssikkerhet, ved å sikre god kommunikasjon mellom partene. Også Røkenes og Hanssen er opptatt av dette, og presiserer at vernepleieren skal bidra til at den utviklingshemmede forstår, og at den andre parten forstår den utviklingshemmede (2012, s. 10). Som tidligere nevnt, påstår Folkestad og Dahl at det å sikre at den mistenkte har forståelse for rettighetene sine, er en av primæroppgavene til den passende voksne, sammen med å unngå misforståelser, feiltolkning og falske tilståelser (2019). Om vernepleieren bidrar til den mistenktes forståelse av sine rettigheter, kan dette videre føre til at personen kan stå opp for seg selv, altså myndiggjøring. Å bidra til myndiggjøring er i vernepleierens mandat. FO støtter seg til dette og skriver at kombinasjonen

av vernepleierens kunnskapsgrunnlag, bidrar til blant annet myndiggjøring og mestring, for å nevne noen (2017, s. 4).

På en annen side opplevde noen utviklingshemmede å føle seg lite støttet, og rett og slett umyndiggjort av den profesjonelle passende voksne (Jessiman & Cameron, 2017). Dette kan tenkes å ha noe med maktforholdet å gjøre. En profesjonsutøver vil gjerne ha kompetanse som gjør at den utviklingshemmede på sin side føler seg «mindre» i relasjonen. Personlige egenskaper, utover den profesjonelle kompetansen, kan også spille en rolle for hvordan hjelpen oppleves. Hanssen, Helgesen og Vabo trekker frem hvordan vernepleieren som profesjonsutøver skal bruke sin makt til at brukeren selv opplever makt over egen situasjon; maktoverføring. Maktoverføring innebærer spesielt det å skape gode samhandlingssituasjoner som sikrer effektiv og god kommunikasjonen (2015, s. 341). For en utviklingshemmet i avhør, kan maktoverføring tolkes som at vernepleieren legger til rette for effektiv tilpasset kommunikasjon. Med tilpasset kommunikasjon mener jeg i dette tilfellet å forklare den mistenktes rettigheter på en forståelig måte, med et språk som er tilpasset den enkelte. Dette kan videre bidra til at den utviklingshemmede kan stå opp for seg selv.

5.3 Emosjonell støtte

Noe som gikk igjen i forskningsartiklene, var behovet for emosjonell støtte, gjerne fra familie eller venner som kjente personen godt (Jessiman & Cameron, 2017; Spivak & Thomas, 2013; Henshaw et al., 2016). Ser man det fra et annet perspektiv, kan det være relevant å ha en tilknytning til personen for å kunne gi emosjonell støtte, gjerne en relasjonell tilknytning. Det kan være en utfordring at vernepleieren mangler den relasjonelle tilknytningen til den utviklingshemmede. Dette både med tanke på tillit i relasjonen, og det å føle oppriktighet i støtten man får. Hanssen et al. skriver at profesjonsutøveren gjerne må gjøre seg fortjent til brukerens tillit (2015, s. 41). Dette ser man også her, støtten føles gjerne ikke oppriktig fra en fremmed person som kom inn i rommet for fem minutter siden. Hanssen skriver at en profesjonsutøvers personlige dyktighet med årene, har blitt vel så viktig som dens faglige kompetanse (2015, s. 41). Med utgangspunkt i dette utsagnet, kan man videre tenke seg at alle vernepleiere for eksempel ikke har evne til empati. Schiefloe skriver at tillit kan dannes på grunnlag av følelser (2011, s. 316). Røkenes og Hanssen mener at det kan oppleves vanskelig å leve seg inn i andres følelser (2012, s. 181). Slik jeg ser det, har det ingen betydning om

man er vernepleier, familie eller venn som passende voksen, dersom man mangler denne empatiske evnen til å sette seg inn i den andres følelser.

Flere utviklingshemmede savnet en passende voksen som de kjente godt og var trygge på, en som kunne ta hånd om de følelsesmessige reaksjonene (Jessiman & Cameron, 2017; Spivak & Thomas, 2013). Samtidig kan det å ikke ha en relasjonell tilknytning kanskje være en ressurs av samme grunn. Funn fra Henshaw et al. (2016) og Spivak & Thomas (2013) fremstilte de profesjonelle passende voksne som upartisk, ved å kunne fokusere på problemene uten å engasjere seg personlig. Dersom vernepleieren ikke kjenner til de kriminelle handlingene og historiene bak, vil det kanskje være lettere å bare være der for dem, og bidra til effektiv kommunikasjon mellom partene. Vernepleieren skal kommunisere på en måte som ivaretar hensikten med kommunikasjonen, og som ikke krenker den andre parten (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 10). Sett i fra mitt perspektiv kunne det vært aktuelt å la vernepleieren møte den utviklingshemmede samme dagen som avhøret finner sted, for å skape tillit, uten å danne en emosjonell tilknytning som svekker vernepleierens profesjonelle rolle i relasjonen. Røkenes og Hanssen skriver at fagpersonen må være i stand til å etablere en relasjon, å stå i relasjonen over tid og avslutte den profesjonelle relasjonen på en god måte (2012, s.10). I rollen som passende voksen i en avhørssituasjon kan disse tre fasene være veldig viktig. Det å møtes før avhør kan kanskje føre til at den utviklingshemmede får dekket behovet sitt for emosjonell støtte, samtidig som vernepleieren opprettholder sin profesjonelle rolle i relasjonen.

5.4 Taushetsbelagt informasjon

Funnene peker på et behov for at den passende voksne skal være konfidensiell og ivareta personlig informasjon. Noen ønsket profesjonell støtte, over familie eller venner, for å unngå at personlig informasjon kom på avveie (Legget et al., 2007). Vernepleieren er konfidensiell i form av taushetsplikten og skal derfor ivareta denne informasjonen. «Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell» (Helsepersonelloven, 2019, § 21).

Helt til slutt vil jeg kommentere hvordan en kombinasjon av familie og profesjonelle i rollen som passende voksen, kunne være en positiv løsning. Deltakerne mente at familie kunne roe ned personen, mens de profesjonelle kunne forklare prosedyrer (Henshaw et al., 2016). Slik

jeg ser det, kan et samarbeid mellom vernepleieren og familien være relevant. Dette støttes av FO som skriver at tverrfaglig samarbeid, herunder god kommunikasjon, mellom vernepleier, bruker og pårørende, står helt sentralt i en god og forsvarlig yrkesutøvelse (2017, s. 2). Ved å samarbeide og samhandle, kan jeg se for meg vernepleieren inneha rollen som passende voksen, være en trygghet til den som avhøres og sikre god informasjon til pårørende, fortsatt med hensyn til taushetsplikten.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan vernepleieren kan være en ressurs for mistenkte utviklingshemmede, ved å inneha rollen som passende voksen. For å svare på problemstillingen, har jeg sett på forskning og teori fra år 2000 til i dag. Flere steder har jeg funnet meninger om at mistenkte utviklingshemmede burde fått tilrettelagt avhør, gjerne på Barnehusene. Det er bekymringsverdig at det har gått så mange år med en rekke forslag til tiltak, uten at tilstrekkelige tiltak har blitt satt i gang på dette området. Det kommer frem at avhør av mistenkte utviklingshemmede har blitt gjort på Barnehus noen steder i landet (Dahl, 2018). Likevel finnes ingen retningslinjer eller lover som ivaretar mistenkte utviklingshemmedes rettssikkerhet og rett til likeverdig behandling.

Jeg har funnet forskning som fremmer mangler i passende voksen-rollen i dag. Ut ifra disse manglene, har jeg diskutert hvordan vernepleierens kompetanse kan benyttes i rollen som passende voksen, dersom denne ordningen skulle bli innført i fremtiden. Kort fortalt kan vernepleieren tre inn i rollen på grunn av sin særegne kompetanse om utviklingshemming, kommunikasjon, myndiggjøring, individuell tilrettelegging og med bakgrunn i taushetsplikten. Olsen et al. (2018) anbefaler å innføre en passende voksen-ordning i Norge. Sætre (2019) skriver at minst én på hvert Barnehus skal ha kompetanse om utviklingshemming, og LDO (2017) anbefaler Barnehusene å ansette vernepleiere i denne rollen. Jeg mener, og håper, at vernepleieren kan være en ressurs i en potensiell fremtidig rolle som passende voksen i Norge.

Jeg har gjennom arbeidet med oppgaven lært mye nytt, og ser den nye kunnskapen min som nyttig, da jeg nå skal ut i arbeid med utviklingshemmede. Jeg vil avslutte med noen kloke ord fra M. Jennes som sier noe om betydningen av å møte sårbare mennesker på en verdig måte.

*Det du tror om meg,
slik du er mot meg,
hvordan du ser på meg,
hva du gjør mot meg,
slik blir jeg.*

M. Jennes.

7.0 Litteraturliste

- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (2013). *Konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf
- Coombs, M. (2018). *In search of an 'Appropriate Adult': Perspectives from the frontline*. (Mastergradsavhandling). University of Bristol Law School, Bristol, Storbritannia.
- Dahl, N. C. (2018). *Rett forstått? Politiets erfaringer fra avhør av mennesker med utviklingshemming*. (Mastergradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Direktoratet for e-helse. (2020, 12. april). ICD 10: Den internasjonale statistiske klassifikasjonen av sykdommer og beslektede helseproblemer 2020. Hentet fra <https://finnkode.ehelse.no/#icd10/0/0/0/2596295>
- Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. (2008). Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (LOV-2008-06-20-42). Hentet fra <https://lovdata.no/LTI/lov/2008-06-20-42>
- Ellingsen, K. A. (2014). Kapittel 7, Deltakelse som mål og ambisjon for profesjonell praksis. I Ellingsen, K. A. (red.). *Utviklingshemming og deltakelse*. (1.utg., 2.opplag, s. 143-179). Oslo: Universitetsforlaget.
- Fellesorganisasjonen. (2017). Om vernepleieryrket. *Fellesorganisasjonen*. Hentet fra <https://www.fo.no/getfile.php/1313870-1550142797/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Vernepleierbrosjyre%202017riktig.pdf>

- Folkestad, L. K., & Dahl, N. C. (2019, oktober). *Rettsikkerhet ved lovbrudd – Fornærmede, vitner og mistenkte med kognitive funksjonsnedsettelse*. Innlegg presentert ved Troms politidistrikt.
- Forskrift om tilrettelagte avhør. (2015). Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner (tilrettelagt avhør) (FOR-2015-09-24-1098). Hentet fra <https://lovdata.no/LTI/forskrift/2015-09-24-1098>
- Gomnæs, U. T., & Rognhaug, B. (2012). *Kapittel 19. Utviklingshemning – mangfold og lærehemning*. I Befring, E. & Tangen, R. (red). *Spesialpedagogikk*. (s. 385-407). Cappelen Damm AS.
- Grung, R. M. (2019). Vernepleieren, fremtidsrettet og ettertraktet. *Fellesorganisasjonen, 2019*. Hentet fra <https://vernepleier.no/wp-content/uploads/2019/11/Vernepleiere.pdf>
- Gustavsson, A. (2014). Kapittel 2, Politikk og teori. I Ellingsen, K. A. (red), *Utviklingshemning og deltakelse*. (1.utg., 2.opplag, s. 32-51). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanssen, G. S., Helgesen, M. K. & Vabo, S. I. (2015). *Politikk og demokrati, en innføring i stats- og kommunalkunnskap*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Helsedirektoratet. (2019, 4.april). Nasjonale faglige råd ved medisinske undersøkelser i Statens barnehus. Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/nasjonale-faglige-rad-ved-medisinske-undersokelser-i-statens-barnehus>
- Helsepersonelloven. (2019). Lov om helsepersonell. (LOV-1999-07-02-64). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-64>
- Henshaw, M., Spivak, B. & Thomas, S. D. M. (2016). Striking the right balance: Police experience, perceptions and use of independent support persons during interview involving people with intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disability*, 2018:31, 201-211. Hentet fra <https://onlinelibrary-wiley-com.galanga.hvl.no/doi/epdf/10.1111/jar.12297>

- Jacobsen, D. I. (2013). *Forståelse, beskrivelse og forklaring – Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jessiman, T. & Cameron, A. (2017). The role of the appropriate adult in supporting vulnerable adults in custody: Comparing the perspectives of service users and service providers. *British Journal of Learning Disabilities*, 2017:45, 246-252. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/bld.12201>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2015). *Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner)*. (Prop 112 L (2014-2015)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/cfc370518c96405d868eff0bb67a0633/no/pdf/fs/prp201420150112000dddpdfs.pdf>
- Leggett, J., Goodman, W. & Dinani, S. (2007). People with learning disabilities' experiences of being interviewed by the police. *British Journal of Learning Disabilities*, 35:3, 168-173. Hentet fra <https://onlinelibrary-wiley-com.galanga.hvl.no/doi/epdf/10.1111/j.1468-3156.2007.00458.x>
- Likestillings- og diskrimineringsombudet. (2013). *Hørings svar avhør særlig sårbare personer i straffesaker* [Hørings svar]. Hentet fra https://www.ldo.no/diskriminert_oldstart/nyheter-og-fag/Horingsuttalelser/Arkiv/2013/Horingssvar-avhor-av-sarlig-sarbare-personer-i/
- Likestillings- og diskrimineringsombudet. (2015). *Ombudets rapport til FNs komité for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne – et supplement til Norges første periodiske rapport*. (CRPD 2015). Hentet fra https://www.ldo.no/globalassets/03_nyheter-og-fag/publikasjoner/crpd2015rapport.pdf
- Likestillings- og diskrimineringsombud (2017). *Henvendelse om tilrettelagt avhør*. Hentet fra <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:nFPtWMIwRQ4J:https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/bld/hoyringar/hoeringsdok/2016/horing---nou-201617-pa-lik-linje.-atte-loft-for-a-realisere-grunnleggende-rettigheter-for-personer-med-utviklingshemming/Download/%3FvedleggId%3Dbec29346-230f-4f19-86c8-86e8d1af7fd5+&cd=1&hl=no&ct=clnk&gl=no>

- Loucks, N. (2007). No one knows: offenders with learning difficulties and learning disabilities – review of prevalence and associated needs. *Prison Reform Trust*. Hentet fra <http://www.prisonreformtrust.org.uk/uploads/documents/noknl.pdf>
- Macdonald, S. J., Peacock, D., Cosgrove, F & Podd, W. (2020). «The silence»: examining the missing voices of disabled people in police custody. *Disability & Society*. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09687599.2020.1712190>
- Myrbakk, E. & Søndena, E. (2010). Lovbrudd begått av mennesker med utviklingshemning. *Psykologtidsskriftet*. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2010/04/lovbrudd-begatt-av-mennesker-med-utviklingshemning>
- Nordlund, I., Thronsen, A. & Linde, S. (2015). *Innføring i vernepleie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2016:17. (2016). *På lik linje – Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b0baf226586543ada7c530b4482678b8/no/pdfs/nou201620160017000dddpdfs.pdf>
- Olsen, T., Kermit, P., Dahl, N. C., Søndena, E. Og Envik, R. (2018). *Rettsikkerhet – likeverd og likeverdig behandling. Mennesker med kognitive funksjonsnedsettelse i møte med strafferettspleien* (NF rapport nr. 5/2018). Hentet fra http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/1323871-1539586766/Dokumenter/Rapporter/1018/NF-rapport%205_2018.pdf
- Pierpoint, H. (2011). Extending and professionalizing the role of the appropriate adult. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 33:2, 139-155. Hentet fra <https://doi.org/10.1080/09649069.2011.617071>

Politidirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet. (2016).

Felles retningslinjer for statens barnehus. Hentet fra:

https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/medisinske-undersokelser-i-statens-barnehus/Statens%20barnehus%20-%20felles%20retningslinjer.pdf/_/attachment/inline/ccd68658-83ee-4cb3-9de2-8b176d180276:fd523332b09f0cf76d7b991e57dcf8da6a8c1d24/Statens%20barnehus%20-%20felles%20retningslinjer.pdf

Romøren, T. I. (2017). Kapittel 8, Funksjonshemmede. I Hatland, A., Kuhnle, S. & Romøren, T. I. (red.). *Den norske velferdsstaten*. (s. 227-250). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Røkenes, O. H. & Hanssen, P-H. (2012). *Bære eller bryte: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.

Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn, innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Sosialdepartementet. (2003). *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer*. (Meld. St. 40 (2002-2003)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/5a8122df4dee44a38beb1ca42698b490/no/pdfs/stm200220030040000dddpdfs.pdf>

Spivak, B. L., & Thomas, S. D. M. (2013). Police contact with people with an intellectual disability: The Independent third person perspective. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57:7, 635-646. Hentet fra <https://doi.org.galanga.hvl.no/10.1111/j.1365-2788.2012.01571.x>

Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker. (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1981-05-22-25>

Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier*. Oslo: Cappelen Damm AS

- Sætre, R. (2019). Avhør av personer med utviklingshemming – Et felt som krever spesialkompetanse. *NAKU*. Hentet fra <https://naku.no/kunnskapsbanken/avh%C3%B8r-av-personer-med-utviklingshemming-et-felt-som-krever-spesialkompetanse#main-content>
- Sætre, R. (2019). Avhør av personer med utviklingshemming. *NAKU*. Hentet fra <https://naku.no/kunnskapsbanken/avhør-av-personer-med-utviklingshemming>
- Sæverud, O. B., Engeset, N. E., Sigmond, A., Davik, T., Fjell, K. K., Langballe, Å. Og Løseth, H. K. (2012). *Avhør av særlig sårbare personer i straffesaker*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/58bdb19885394a5eb28f21279dfb41ea/rapp_ort_dommeravhor.pdf
- Søndena, E. (2008). Store lærevansker blant fengselsinnsatte. *Aktuelt for kriminalomsorgen nr.2, 2008*. Hentet fra <https://naku.no/sites/default/files/files/aktuelt022008.pdf>
- Søndena, E. (2009). *Intellectual disabilities in the criminal justice system* (Doktoravhandling, NTNU: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim). Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/264016/173679_FULLTEXT02.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Søndena, E. (2015). Kapittel 9, Psykisk utviklingshemming. I Grøndahl, P. & Stridbeck, U. (red). *Rettspsykiatriske beretninger: Om sakkyndighet og menneskeskjebner*. (1. utg., 1. opplag, s. 146-161). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Søndena, E. & Spro, M. (2016). Lettere psykisk utviklingshemmede i en strafferettslig forstand: En gjennomgang av alle registrerte saker fra Lovdata 2002 – 2014. *LOV OG RETT*, 55:8, 504-516. Hentet fra https://www-idunn.no/galanga.hvl.no/file/pdf/66900238/lettere_psykisk_utviklingshemmede_istrafferrettsligforstan.pdf

Talbot, J & Riley, C. (2007). No one knows: Offenders with learning difficulties and learning disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*. Hentet fra <https://login.galanga.hvl.no/login?qurl=https://onlinelibrary.wiley.com%2fdoi%2fepdf%2f10.1111%2fj.1468-3156.2007.00456.x>

Tøssebro, J. (2010). *Hva er funksjonshemming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Øverland, S. Og Revis, E. (2009). Kapittel 24, Utviklingshemming og kriminalitet. I Eknes, J. Og Løkke J. A. (red). *Utviklingshemming og habilitering: innspill til habiliteringsprosessen*. (1.utg., 1.opplag, s. 266-283). Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1 – søkelogg

Database	Søkeord/ søkekombinasjoner	Avgrensninger	Antall treff	Relevante treff	Kommentar
Oria	Utviklingshem* OG straff* OR strafferett* OR avhør -	Årstall mellom 2000 og 2020, norsk/engelsk, fagfelleverdert og vanlig IMRaD- struktur	150	Avhør av særlig sårbare personer i straffesaker: rapport fra arbeidsgruppen for gjennomgang av regelverket om dommeravhør og observasjon av barn og psykisk utviklingshemmede (Sæverud, Engeset, Sigmoid, Davik, Fjell, Langballe & Løseth, 2012). Lettere psykisk utviklingshemmede i en strafferettslig forstand; en gjennomgang av alle registrerte saker fra Lovdata 2002-2014 (Søndenaa & Spro, 2016).	Statlig rapport. Relevant for besvarelsen min. Relevant for besvarelsen min.

ERIC	Learning disabilities OR intellectual disabilities OR mental retardation OR learning difficulties OR special needs AND police OR law enforcement OR cops OR police department OR police officers AND interview	Årstall mellom 2000 og 2020, norsk/engelsk, fagfelleverdert og vanlig IMRaD-struktur	34	<p>People with learning disabilities' experiences of being interviewed by the police (Leggett, Goodman & Dinani, 2007)</p> <p>The role of the appropriate adult in supporting vulnerable adults in custody: Comparing the perspectives of service users and service providers (Jessiman & Cameron, 2017)</p> <p>Police contact with people with an intellectual disability: The independent third person perspective (Spivak & Thomas, 2013)</p>	Alle disse var fagfelleverderte artikler og var relevant i besvarelsen av min problemstilling.
Google Scholar	Erik Søndena	Årstall mellom 2000 og 2020, norsk/engelsk, fagfelleverdert og vanlig	133	Treff nr. 17 - Rettssikkerhet – likeverd og likeverdig behandling: mennesker med	Gjorde et forfattersøk da jeg visste at Søndena hadde

		IMRaD- struktur		kognitive funksjonsnedsettelse i møte med strafferettspleien (2018)	forsket på området.
PsycInfo	Learning disability AND police OR appropriate adult	Årstall mellom 2000 og 2020, norsk/engelsk, fagfelleurdert og vanlig IMRaD- struktur	80	Striking the right balance: Police experience, perceptions and use of independent support persons during interviews involving people with intellectual disability (Henshaw, Spivak & Thomas, 2016).	Relevant for besvarelsen min.

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgåve

BSV5-300 Bacheloroppgåve

Predefinert informasjon

Startdato:	13-05-2020 13:17	Termin:	2020 VÅR
Slutt dato:	20-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 BSV5-300 1 BO 2020 VÅR		
Intern sensor:	Knut Magne Aanestad		

Deltaker

Navn:	Juliane Kjeseth Rath
Kandidatnr.:	405
HVL-id:	573518@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	10972	Inneholder besvarelsen konfidensielt materiale?:	Nei
Egenerklæring *:	Ja		

Jeg bekrefter at jeg har ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei